

COLLECTIVE MONOGRAPH

SCIENTIFIC
TRENDS:
MODERN
CHALLENGES

VOLUME 2

COMPILED BY
VIKTOR SHPAK

CHAIRMAN OF THE EDITORIAL BOARD
STANISLAV TABACHNIKOV

GS PUBLISHING SERVICES
SHERMAN OAKS
2021

The collective monograph is a scientific and practical publication that contains scientific articles by doctors and candidates of sciences, doctors of philosophy and art, graduate students, students, researchers and practitioners from European and other countries. The articles contain research that reflects current processes and trends in world science.

Text Copyright © 2021 by the Publisher “GS publishing services” and authors.

Illustrations © 2021 by the Publisher “GS publishing services” and authors.

Cover design: Publisher “GS publishing services” ©

Authors: Berezinska O., Bilous O., Bilous R., Bilyaeva O., Bitaiiev V., Bocheliuk V., Bozhko N., Gaidai A., Golub A., Kostiukievych T., Kryzhevsky Ye., Lakhtarenko N., Lindhren V., Lozova O., Lyzanchuk V., Martsenkovsky I., Martynov V., Marynin A., Mosenkis Iu., Nesterovych B., Osukhovska O., Panov M., Pasichnyi V., Salden V., Sergeychuk O., Shubina Ye., Shyshko D., Sichkarenko H., Strashynskyi I., Strelnikov L., Strilets O., Tabachnikov S., Tarasenko H., Tischenko V., Tovalovych T., Vakulyk P., Virchenko G., Voronkova V.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed or transmitted in any form or by any means, or stored in a database or search engine without the prior written permission of the publisher. The authors are responsible for the content and reliability of their articles. Citation or other use of the monograph is possible only with reference to the publication.

Publisher “GS Publishing Services”
15137 Magnolia Blvd, # D,
Sherman Oaks, CA 91403, USA.

ISBN 978-1-7364133-3-3

DOI : 10.51587/9781-7364-13302-2021-004

Scientific editors-reviewers: Bobrovnyk S., Bondar Yu., Cherep A.,
Glukhovskiy P., Hovorov P., Kuznetsov Yu., Lazurenko V.,
Moiseienko V., Omelianchuk L., Protsiuk R., Virna Zh.

Scientific trends: modern challenges. Volume 2 : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2021. 158 p.

Available at: DOI : 10.51587/9781-7364-13302-2021-004

CONTENT

Agricultural sciences

СТРАШИНСЬКИЙ Ігор Мирославович

ПАСІЧНИЙ василь миколайович

ЛОГІСТИКА ПОГОЛІВ'Я ЗАБІЙНИХ ТВАРИН І ПТИЦІ ТА ПРОДУКТІВ ЗАБОЮ

В УКРАЇНІ У СІЧНІ – ЧЕРВНІ 2021 РОКУ 5

Chemical and biological sciences

СТРИЛЕЦЬ Оксана Петрівна

СТРЕЛЬНИКОВ Леонід Семенович

ВИЗНАЧЕННЯ ЧУТЛИВОСТІ ПЛІСНЯВИХ ГРИБІВ-КОНТАМІНАНТІВ

РОСЛИННИХ ЕКСПЛАНТІВ ДО ПРОТИГРИБКОВИХ ПРЕПАРАТІВ

У ДОСЛІДЖЕННЯХ *IN VITRO* 9

ЛАХТАРЕНКО Наталія Василівна

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕГАЗАЦІЇ

СІРКО- ТА ФОСФОРВІСНИХ ОТРУЙНИХ РЕЧОВИН 21

Culturology

BEREZINSKA Olena

THE BAROQUE MAN 26

Construction and architecture

МАРТИНОВ Вячеслав Леонідович

СЕРГЕЙЧУК Олег Васильович

ВІРЧЕНКО Геннадій Анатолійович

ОПТИМІЗАЦІЯ РОЗТАШУВАННЯ ФОТОЕЛЕКТРИЧНИХ МОДУЛІВ

НА ОГОРОДЖУВАЛЬНИХ КОНСТРУКЦІЯХ БУДІВЕЛЬ 36

Earth sciences

КОСТЮКЄВИЧ Тетяна Костянтинівна

ОЦІНКА ВПЛИВУ ЗМІНИ КЛІМАТУ (RCP 8.5) НА АГРОКЛІМАТИЧНІ

УМОВИ ВИРОЩУВАННЯ ЖИТА ОЗИМОГО В СХІДНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ 41

Economic sciences

ВОРОНКОВА Валентина Григорівна

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ СТРАТЕГІЇ КІБЕРБЕЗПЕКИ

В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ 46

Medicine

БІЛЯЄВА Ольга Олександрівна

ГОЛУБ Олександр Андрійович

ВАКУЛИК Поліна Василівна

КРИЖЕВСЬКИЙ Євгеній Євгенійович

ГАЙДАЙ Аліна Русланівна

ЕФЕКТИВНІСТЬ АПЛІКАЦІЙНОГО СОРБЕНТУ НОВОГО ПОКОЛІННЯ

В КОМПЛЕКСНОМУ ЛІКУВАННІ СИНДРОМУ ДІАБЕТИЧНОЇ СТОПИ 61

ТАБАЧНИКОВ Станіслав Ісакович ОСУХОВСЬКА Олена Сергіївна МАРЦЕНКОВСЬКИЙ Ігор Анатолійович САЛДЕНЬ Вікторія Ігорівна ТОВАЛОВИЧ Тетяна Володимирівна	РАННЯ ДІАГНОСТИКА, ПСИХОПРОФІЛАКТИКА ТА КОМПЛЕКСНЕ ЛІКУВАННЯ ОСІБ З ПСИХІЧНИМИ ТА ПОВЕДІНКОВИМИ ПОРУШЕННЯМИ І РОЗЛАДАМИ, ЯКІ ПЕРЕНЕСЛИ COVID-19	72
---	---	----

Pedagogical sciences

ТАРАСЕНКО Галина Сергіївна НЕСТЕРОВИЧ Богдан Іванович	РОЛЬ МИСТЕЦТВА У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ ВЧИТЕЛЯ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ	81
--	---	----

Philosophical sciences

БІТАЄВ Валерій Анатолійович МОСЕНКІС Юрій Леонідович	МУЗЕЄФІКАЦІЯ ТРИПІЛЬСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ЯК МИСТЕЦЬКОГО І ПАТРІОТИЧНО-ВИХОВНОГО ФЕНОМЕНУ	91
---	---	----

Psychology

ВОСЧЕЛИУК Vitalii Yosypovych PANOV Mykyta Serhiyovh LINDHREN Volodymyr Ruslanovych	PERSONALITIES OF PREVENTIVE ACTIVITY OF PSYCHOLOGIST TO OVERCOME PROFESSIONAL BURNING IN MEDICAL WORKERS USING METHODOLOGIES METHODS OF NEUROLINGUISTIC PROGRAMMING (NLP)	96
ЛОЗОВА Ольга Миколаївна ШИШКО Дар'я Леонідівна	СТЕРЕОТИПИ КРАСИ ЯК ЧИННИК ТРИВОЖНОСТІ САМОТНИХ ЖІНОК.....	111

Social communications

СІЧКАРЕНКО Галина Геннадіївна	УНІВЕРСИТЕТ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ	125
ЛИЗАНЧУК Василь Васильович БІЛОУС Оксана Михайлівна БІЛОУС Роксоляна Олексіївна	ЕНЕРГІЯ ЖУРНАЛІСТСЬКОГО СЛОВА: ДОБРОТВОРЧА ЧИ РУЙНІВНА?!	131

Technical sciences

БОЖКО Наталія Володимирівна ТИЩЕНКО Василь Іванович ПАСІЧНИЙ Василь Миколайович МАРИНІН Андрій Іванович ШУБІНА Євгенія Андріївна	ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНОЇ СИРОВИНИ У ВИРОБНИЦТВІ КОМБІНОВАНИХ М'ЯСОПРОДУКТІВ ЯК ПРОГРЕСИВНИЙ НАПРЯМОК СТВОРЕННЯ ПРОДУКТІВ ПІДВИЩЕНОЇ БІОЛОГІЧНОЇ ЦІННОСТІ	146
---	--	-----

ЛОЗОВА Ольга Миколаївна

доктор психологічних наук, професор,
Київський університет імені Бориса Грінченка
ORCID ID: 0000-0002-3549-195X

ШИШКО Дар'я Леонідівна,

магістр психології
Україна

СТЕРЕОТИПИ КРАСИ ЯК ЧИННИК ТРИВОЖНОСТІ САМОТНІХ ЖІНОК

Процвітання в сучасному суспільстві культу успіху й досконалості спричинює зміни стандартів зовнішності, висуваючи все більше вимог до зовнішності чоловіків і жінок. Гендерна специфіка проявів незадоволеності зовнішністю пояснюється як еволюційно-біологічними причинами, так і потребою відповідати актуальним стандартам фізичної привабливості і демонструвати соціально-економічне благополуччя. Через більшу мотивованість до створення сім'ї, бажання реалізувати себе як жінку і матір, прагнення до іделів краси може спричинити формування у самотніх жінок надцінну ідею схуднення і виражатися в порушеннях прийому їжі, виснажливих фізичних навантаженнях та в постійному невдоволенні собою. Все це, у свою чергу, може призвести до емоційних порушень у вигляді депресивної і тривожної симптоматики. Не випадково в сучасній культурі спостерігається неухильне зростання кількості розладів афективного спектру – депресивних, тривожних розладів, а також розладів харчової поведінки у формі нервової булемії та анорексії.

Порушена вперше З. Фройдом, розвинута пізніше у працях К. Хорні та Е. Фрома, С. Бовуар¹ проблема стандартів краси регулярно висвітлюється в сучасних психофізіологічних і соціально-психологічних працях. Так, В. Суем і А. Фернхем проаналізували феномен краси в сучасній культурі та вплив різних чинників на оцінку привабливості². Дослідженням гендерних стереотипів, пов'язаних, зокрема, із зовнішніми даними представників обох статей, присвятила пошуки Т.Ю. Дашкова, досліджуючи питання впливу еталонних образів чоловіка і жінки на оцінку привабливості³. Психологічні експерименти з

1 Бовуар С. Второй пол. СПб.: Прогресс; Алетейя, 1997. 832 с.

2 Суэми В., Фернхем А. Психология красоты и привлекательности / Пер. с англ. под ред. Е. И. Николае вой. СПб.: Питер, 2009. 240 с.

3 Дашкова Т.Ю. Телесность – идеология – кинематограф. Визуальный канон и советская. повседневность. М.: Новое литературное обозрение, 2013. 256 с.

метою вивчення впливу макіяжу, парфуму та одягу на суспільні судження про привабливість і задоволеність власним тілом провів К. Davis⁴.

Водночас проблему тривожності, яка є однією з найбільш актуальних проблем в сучасній психології, активно розробляла Прихожан А.М.⁵. Тема жіночої самотності, яка наразі, на думку Швалба Ю.М. та Данчевої О.В.⁶, переходить до розряду надактуальних, представлена у контексті низки теоретичних підходів (соціологічний, феноменологічний, екзистенціальний, психодинамічний, когнітивний, інтеракціоністський), які по-різному визначають витoki, чинники самотності, її види і наслідки.

Метою цієї розвідки є дослідження впливу трансльованих засобами масової інформації стандартів краси на рівень тривожності самотніх жінок. Під час реалізації мети планується вивчити вплив культурних та гендерних стереотипів на формування уявлень про жіночність та привабливість; емпірично виявити кореляцію рівня впливу дисфункційних стереотипів про зовнішність та рівня тривожності у самотніх жінок та здійснити порівняльний аналіз результатів дослідження рівня тривожності та рівня впливу дисфункційних стереотипів про зовнішність на самотніх жінок.

Соціальне конструювання жіночої краси засноване на уявленнях про фемінінність, що орієнтують поведінку представниць жіночої статі в різних соціальних ситуаціях відповідно до системи цінностей, прийнятої в даній культурі. У більшості суспільств існує стійка система понять «чоловічих» і «жіночих», так званих гендерних ролей, професій, занять і рис характеру⁷. Як правило, фемінна гендерна роль наказує жінкам бути турботливими, емоційними, чутливими до інтересів і проблем інших людей. Маскулінна гендерна роль вимагає активності, агресивності, домінування, амбітності. Е. Дюркгейм констатував, що в результаті соціального розвитку одна із статей заволоділа емоційними функціями, а інша – інтелектуальними⁸. Автор статево-рольового підходу в соціології Т. Парсонс⁹ стверджує, що жінка виконує експресивну роль у соціальній системі, а чоловік – інструментальну.

4 Davis, K. 'My Body is My Art': Cosmetic Surgery as Feminist Utopia? // Davis K. (ed.) *Embodied Practices: Feminist Perspectives on the Body*. – London: Sage Publications Ltd., 1997. P. 168–181.

5 Прихожан, А.М. Психологическая природа и возрастная динамика тревожности: Личностный аспект: дис. д-ра психол. наук: 19.00.13. М., 1996. 307 с.

6 Швалб Ю. М., Данчева О. В. Самотність: соціально-психологічні проблеми, Київ, 1991 110 с.

7 Грубі, Т. В. Гендерно-вікові особливості перфекціонізму науково-педагогічного персоналу вищої школи // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». 2018, №2. с. 137–143. ISSN 2312-3206.

8 Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. Метод социологии. М.: Наука, 1991. 575 с.

9 Parsons T. Age and Sex in the Social Structure // Parsons T. *Essays in Sociological Theory Pure and Applied*. Glencoe. Illinois, 1949. pp. 218–232.

Таким чином, в суспільстві існує стійка система гендерних стереотипів. Клецина І.С. визначає гендерний стереотип як спрощений, схематизований, емоційно забарвлений образ чоловіка і жінки¹⁰.

В основі гендерних стереотипів лежать міфи «про прекрасну» і «сильну» стать, що детермінують вкорінені в соціумі уявлення про те, якими мають бути представники жіночої і чоловічої статі. В основі чоловічої моделі соціального самоствердження лежить сила (як фізична, так і інтелектуальна), основною ж характеристикою жіночої моделі виступають слабкість і краса. Чоловіча сила підкреслюється, нею пишаються. Жіноча сила постає у вигляді демонстративної слабкості і краси. Жіноча слабкість і краса перетворюється в соціальну силу за допомогою механізму спокуси або зваблення.

З точки зору П. Бергера і Т. Лукмана, перша складова стандартизації краси – типізація дій зі створення тілесної форми¹¹. Сюди можна віднести діетарні практики, косметологічні процедури та хірургічні втручання в жіночу тілесність, шопінг, нанесення макіяжу, відвідування салонів краси, фітнес-клубів та інше. Інститут косметології і пластичної хірургії настільки увійшов в повсякденність, що ін'єкції ботокса і підтяжка обличчя стали буденними споживчими практиками. Процес стандартизації жіночої тілесної краси проявляється в тому, що більшість жінок, як і чоловіків, можуть, не замислюючись, назвати параметри жіночого ідеального тіла і способи його досягнення. Процес типізації практик краси безпосередньо пов'язаний з розвитком індустрії краси – ринком одягу та взуття, макіяжу і парфюмерії, «б'юті»- та фітнес-послуг. Таким чином, в суспільстві споживання створені всі умови для того, щоб жінка моделювала свою тілесність за допомогою різноманітних споживчих практик.

В сучасній психологічній науці вважається, що тривожність є властивістю особистості, схильністю до частого необ'єктивного відчуття загрози своєму «Я» в різних ситуаціях, і подальшої реакції тривоги на них. Коли ситуація носить об'єктивний характер загрози – тривожність стає адекватною реакцією, або ситуативною тривожністю¹². Таким чином, тривожність – тенденція приходити в стан підвищеної стурбованості, відчувати страх і тривогу в зв'язку з певною ситуацією.

10 Клецина І.С. Самореализация и гендерные стереотипы // Психологические проблемы самореализации личности. Вып. 2. СПб.: Изд-во СПбГУ, 1998. С. 188–202.

11 Berger, P. L., Luckmann, T. The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge, Garden City, NY: Anchor Books. 1966 ISBN 0-385-05898-5.

12 Циганчук, Т. В., Лях, Д.Д. Причины та наслідки насильства над жінкою в сім'ї // Практична психологія та соціальна робота. 2014. № 3. С. 65–69.

Тривожність належить до багатоаспектних психологічних феноменів, на підставі чого виникають значні розбіжності в тлумаченні й дослідженні тривожності не лише різними школами, але й окремими вченими у межах спільного напрямку, причому підкреслюється певна суб'єктивність у використанні цього терміну, а тривожність тлумачиться дослідниками в аспекті здійснюваного психологічного дослідження по-різному. Тривожність – форма прояву емоцій, яка найчастіше виникає в людей у критичних ситуаціях і яка може виконувати різні функції: як адаптивні, так і такі, що дезорганізують психічну діяльність.

Як визначає автор диференційованої теорії К. Изард, тривожність – це сукупність домінантної емоції страху та фундаментальних емоцій: страждання, гніву, вини, сорому, інтересу¹³. Характерна фундаментальна емоція визначає вид тривожності: соціальний чи моральний. Тривожність в даному випадку є результатом міжособистісних відносин.

У пострадянській психології також вивчалася проблема тривожності як ситуативного явища або особистісної характеристики з урахуванням перехідного стану і динаміки. Тривожність – це постійна або ситуативна властивість людини приходити в стан занепокоєння, відчувати страх і тривогу, в специфічних соціальних ситуаціях¹⁴. За визначенням А.М. Прихожан, тривожність – це переживання емоційного дискомфорту, яке пов'язане з очікуванням неблагополуччя або передчуттям небезпеки.

В контексті цієї роботи нас цікавлять саме соціальні причини виникнення тривожності – внутрішній конфлікт, пов'язаний зі ставленням до себе, а саме до свого зовнішнього вигляду. Переважна кількість досліджень, присвячених зовнішності і самоприйняття, базуються на понятті тілесного образу, в них вивчається основна сфера незадоволеності – невдоволення вагою і фігурою. Протягом багатьох років фахівці давали найрізноманітніші визначення поняттю тілесного образу, проте в даний час багато хто погоджується з тим, що це комплексний конструкт, що включає в себе фізіологічні, психологічні та соціальні компоненти. J.K. Thompson з колегами визначають тілесний образ на основі трьох основних складових: 1) перцептивний компонент, що відображає уявлення людини про його власну фізичну зовнішність; 2) оціночний, що включає в себе установки людини щодо свого тіла – цінність (ступінь задоволеності або незадоволеності своїм тілом) і валентність (міра значущості тілесного образу для самооцінки); 3) поведінковий компонент,

13 К. Изард. Психология эмоций / Пер. с англ. В. Мисник, А. Татлыбаева. СПб.: Питер, 1999. 460 с.

14 Немов Р. С. Общие основы психологии 2-е изд. М.: Просвещение: ВЛАДОС, 2015.

який пов'язаний зі ступенем впливу сприйняття або відчуттів людини по відношенню до власного тіла на його поведінку¹⁵.

Сьогодні більшість дослідників розглядає поняття тілесного образу як континуум, що характеризується різними рівнями порушення в діапазоні від нульового до найвищого. Більш високі рівні порушень, як правило, пов'язані з наявністю інших симптомів, таких як тривожність, депресія і погіршення соціального функціонування; низькі рівні незадоволеності припускають позитивну адаптацію і благополуччя. З точки зору психології здоров'я зазначимо, що незадоволеність образом тіла і стурбованість у діапазоні рівнів від низьких до середніх цілком може бути корисною і передбачає здорові моделі харчування, заняття фізичними вправами.

Існуючий в сучасній культурі стереотип ідеалу зовнішності робить істотний вплив на формування «образу тіла» жінок через різні засоби масової інформації. Невідповідність реального образу фізичного «Я» ідеальному впливає не тільки на самооцінку свого тіла, але і на самосприйняття та аутосимпатію в цілому. Недосяжний образ тіла «Я ідеального» породжує невдоволення, сором, тривогу, почуття особистої неспроможності і провини. Якщо спиратися на кількісний критерій норми, то доведеться визнати, що невдоволення власним тілом – це нормальна характеристика сучасного ставлення до себе. Більшість жінок відчуває незадоволеність своєю тілесною сферою в цілому або окремими її аспектами. Його масштаб може бути різним: від легкого невдоволення до виражених страждань, штовхають жінку на радикальні зміни (пластичні операції, значну втрату ваги і т.п.). У будь-якому випадку, мова йде про відчуження і дефіцит прийняття себе.

Жінки чутливіші до розбіжностей між реальним та ідеальним образом тіла. С. Орбах стверджує, що це може бути пов'язано з тим, що жінок з дитинства привчають розглядати своє тіло як товар на ринку наречених, товар, який повинен мати привабливий вигляд, що й спричиняє об'єктивізацію та дистанціювання тіла від «Я»¹⁶. В результаті цього жінка використовує різноманітні практики з метою корекції зовнішності: голодування, пластична хірургія, виснажливі тренування. Одним із найнебезпечніших наслідків хронічного невдоволення своєю зовнішністю є порушення харчової поведінки.

15 Assessing Body Image Disturbance: Measures, Methodology and Implementation, in J. K. Thompson (Ed.), *Body Image, Eating Disorders and Obesity: An Integrative Guide for Assessment and Treatment*, American Psychological Association, p. 49–81

16 Orbach S. *Hunger strike: The anorectic's struggle as a metaphor for our age*. London, 1993.

Відомо, що в країнах Євросоюзу одна з п'ятдесяти жінок страждає на булімією, одна з п'ятисот – на анорексію. Загальноновживані клінічні описи нервової анорексії та нервової булімії включають в себе як депресію, так і тривожність. Дослідження з використанням методу структурної діагностики на клінічній та епідеміологічній вибірках, а також під час вивчення сімейних систем, підтвердили це емпірично¹⁷.

Тривожність при нервовій анорексії проявляється у кількох формах. Під час фази загострення хвороби жінки з нервовою анорексією повсякчас тривожаться щодо форми власного тіла, його маси та споживаної їжі. Незначні збільшення ваги чи порушення суворих норм дієти виявляються у значній тривожності. Раніше нами були досліджені семантичні аспекти феномену нервової орторексії¹⁸.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що незадоволеність образом тіла у діапазонах від середніх до високих не тільки не сприяє фізичному та психічному здоров'ю, але призводить до підвищеного рівня тривожності, а також до розладів харчування у вигляді нервової булемії, анорексії.

Соціальна самотність є однією з найактуальніших проблем у соціальному, духовному та культурному житті суспільства. За результатами опитування, проведеного Ю.М Швалб та О.В. Данчевою, серед різних за своїм соціальним становищем, статтю, освітою, віком людей, виявлено, що словами-символами останнього десятиріччя у 83% відповідей стали: «самотність», «відчуження», «особистість»¹⁹. Через очікування, які покладає на жінок суспільство, для багатьох із них наявність сім'ї є критерієм успішності або невдачі в житті в цілому. Це, в свою чергу, спричиняє негативне сприйняття жінками самотності, що характеризується широким спектром різноманітних негативних проявів – від психологічної пригніченості до глибокої депресії.

З метою діагностики вищезазначених параметрів нами використовувалися такі методики: питальник «Ідеальне уявлення образу тіла» (BIQ) Т. Кеша – для дослідження самооцінки зовнішності і фізичних даних, а також задоволеності / незадоволеності образом тіла; питальник «Інвентаризація думок про зовнішність» (ASI) Т. Кеша для дослідження думок, розумових стереотипів з приводу власної зовнішності, які є складовою когнітивної частиною психологічного конструкту «образ тіла»; Шкала реактивної та

17 WHO: Obesity: preventing and managing the global epidemic. Report of a WHO Consultation. WHO Technical Report Series 894. Geneva: World Health Organization, 2000.

18 Лозова, О., Фатєєва М. (2021). Семантична репрезентація властивостей їжі у свідомості осіб з орторексією. *PSYCHOLINGUISTICS*, 29(1), 117–141. <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2021-29-1-117-141>

19 Швалб Ю. М., Данчева О. В. Самотність: соціально-психологічні проблеми, Київ, 1991. 110 с.

особистісної тривожності Спілбергера-Ханіна для діагностики рівня тривожності. Вибірка дослідження є репрезентативною і складалася з 45 осіб жіночої статі, віком від 18 до 50 років. Віковий аспект досліджуваних не брався до уваги.

Нижче представляємо результати вимірювань рівня особистісної та ситуативної тривожності учасників дослідження за методикою Спілбергера-Ханіна. Дослідження виявило наступні результати: нетривожні – 0 осіб (0 %); помірно тривожні – 16 осіб (35,5 %) та високотривожні – 29 (64,5 %). На підставі отриманих результатів для подальшого дослідження усі члени загальної вибірки (45 осіб) були поділені на 3 групи, відповідно до розподілу рівня особистісної тривожності. Щодо групи за показником ситуативної тривожності, то більшість жінок показали середній рівень тривожності (55,5%), майже у третини респонденток виявлено високий рівень ситуативної тривожності, лише 11,1% показали низький її рівень.

Особистісна тривожність являє собою конституційну рису, яка зумовлює схильність сприймати загрозу в широкому діапазоні ситуацій. Особи, що належать до категорії високотривожних, схильні сприймати загрозу своїй самооцінці і життєдіяльності у великому діапазоні ситуацій і реагувати на них вираженим станом тривожності. Це дає підставу припускати появу стану тривожності у досліджуваних з високою тривожністю в різноманітних ситуаціях, особливо коли вони стосуються оцінки їх компетенції та престижу. Дуже висока особистісна тривожність може свідчити про наявність невротичного конфлікту, який при несприятливих умовах здатний спровокувати емоційні зриви і навіть психосоматичні захворювання.

Ситуативна або реактивна тривожність як стан характеризується суб'єктивно пережитими емоціями: напругою, занепокоєнням, заклопотаністю, нервозністю. Цей стан виникає як емоційна реакція на стресову ситуацію і може бути різним за інтенсивністю та динамічності в часі. Таким чином, значення підсумкового показника по даній шкалі дозволяє оцінити не тільки рівень актуальною тривоги випробуваного, а й визначити, чи знаходиться він під впливом стресової ситуації і яка інтенсивність цього впливу на нього.

Великий відсоток високотривожних респонденток у досліджуваній групі (ОТ 64,5% та СТ 35,5%) підтверджує гіпотезу про те, що лейтмотивом стану самотності є тривожність. Низька тривожність, навпаки, вимагає підвищення уваги до мотивів діяльності та підвищення почуття відповідальності. Проте іноді дуже низька тривожність є результатом активного витіснення особистістю

високої тривоги з метою показати себе в «кращому світлі». Показники помірної тривожності перебувають у рамках норми і означають наявність природної характеристики активної діяльної особистості.

Нижче розглянемо результати, отримані за методикою «Ідеального уявлення образу тіла» (BIQ) Т. Кеша. Показники самооцінки зовнішності і фізичних даних у групі високотривожних жінок відповідають середньому рівню (2,45), що свідчить про помірно виражені розбіжності інтерналізованих соціальних стереотипів і стандартів, з одного боку, та уявлень про власну зовнішність. При цьому, показники незадоволеності образом тіла у групі помірно тривожних жінок значно нижчі (1,32), що відповідає низькому рівню зазначених розбіжностей. Згідно з отриманими даними можемо зробити висновок, що гіпотеза про більшу схильність до впливу соціальних стереотипів та стандартів краси у групі високотривожних жінок підтверджується.

Аналогічні показники самооцінки зовнішності і фізичних даних за методикою у групі помірно тривожних відповідають середньому рівню (2,21), що свідчить про помірно вираженому розбіжності інтерналізованих соціальних стереотипів і стандартів, а також уявлень про власну зовнішність і про середньо-виражену незадоволеність образом власного тіла. Можемо констатувати незначний розрив у показниках незадоволеності образом власного тіла у помірно тривожних жінок в залежності від рівня ситуативної тривожності.

При цьому показники незадоволеності образом тіла у групі нетривожних жінок значно нижчі (1,32), що відповідає низькому рівню розбіжності інтерналізованих соціальних стереотипів і стандартів та уявлень про власну зовнішність. Згідно з отриманими даними можемо зробити висновок, що наша гіпотеза про більшу схильність до впливу соціальних стереотипів та стандартів краси групи високотривожних/помірно тривожних та нетривожних жінок підтверджується.

Наступними розглянемо результати шкал методики «Інвентаризація думок про зовнішність» (ASI) Т. Кеша відповідно до рівня особистісної та ситуативної тривожності. Показники дисфункційних схем, думок і розумових стереотипів з приводу зовнішності в групах високотривожних та помірно тривожних відповідають середньому рівню (2,72 то 2,23 відповідно). Це свідчить про те, що дисфункційні когнітивні схеми з приводу зовнішності в обох групах виражені помірно. При цьому у високотривожних жінок ці показники вищі, ніж у помірно тривожних, що свідчить про наявність прямого пропорційного зв'язку.

Стосовно рівня ситуативної тривожності ці показники в групах високо-тривожних, помірно тривожних та нетривожних жінок відповідають середньому рівню (2,73; 2,56 та 2,33 відповідно): чим вищий рівень ситуативної тривожності, тим більша ступінь інтеріоризації дисфункційних думок з приводу зовнішності.

Наступний етап емпіричного дослідження спрямований на виявлення ступені вираженості взаємозв'язків між розглянутими параметрами образу тіла та рівнем тривожності самотніх жінок. З цією метою кожному показнику X і Y присвоювався ранг, на основі отриманих рангів розраховувалася їх різниця (d) та обчислювався коефіцієнт кореляції Спірмена. На відміну від минулого етапу емпіричного дослідження, усі операції здійснювались на загальній вибірці за критерієм ситуативної та особистісної тривожності.

Для наочного зображення характеру зв'язків між показниками шкал методики, «Ідеального уявлення образу тіла» (BIQ) Т. Кеша та рівнем особистісної тривожності, зобразимо кореляційне поле результатів дослідження за даними параметрами у загальній вибірці (рис. 1).

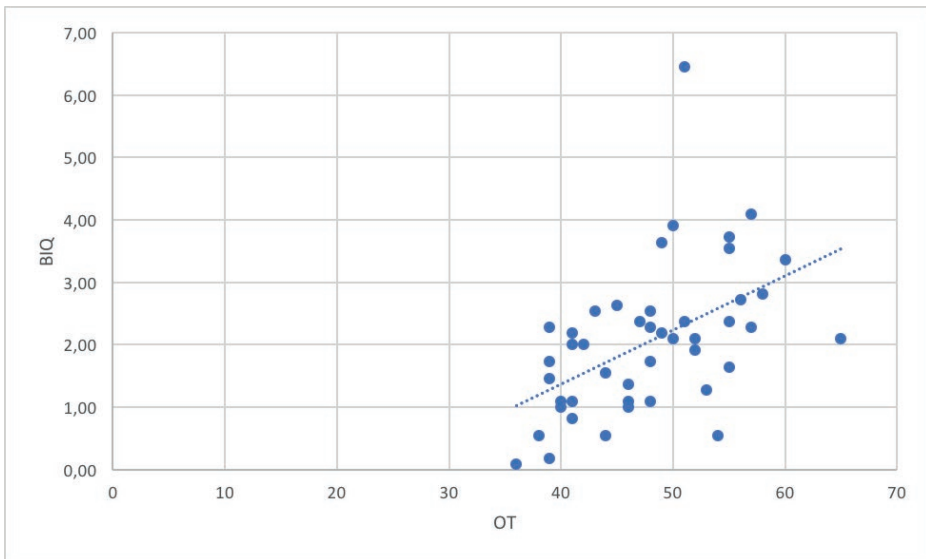

Рис. 1. Кореляційне поле показників особистісної тривожності (OT) та ідеального уявлення образу тіла (BIQ) у самотніх жінок

При аналізі графіка використано апроксимуючий допоміжний інструмент – лінію тренда, який експонує головну тенденцію графіка. В даному випадку можемо константувати лінійну залежність рівня особистісної тривожності та невдоволеності образом власного тіла.

Коефіцієнт рангової кореляції Спірмена між показниками особистісної тривожності та ідеального уявлення образу тіла у самотніх жінок $r = 0,575$. Констатуємо статистично достовірний та значущий результат дослідження ($p=0,01$). Іншими словами, незадоволеність образом свого тіла більш виражена у тих жінок, які відрізняються вищим рівнем особистісної тривожності.

При оцінці сили зв'язку коефіцієнтів кореляції використовується шкала Чеддока, за якою значення коефіцієнту кореляції від 0,5 до 0,7 означає помітну силу зв'язку досліджуваних параметрів. В нашому випадку виявлено помітну силу зв'язку (0.575) між показниками «Ідеального уявлення образу тіла» та рівня особистісної тривожності самотніх жінок. Тобто розбіжність інтерналізованих соціальних стереотипів і уявлень про власну зовнішність та рівень особистісної тривожності – прямо пропорційно пов'язані явища. Іншими словами чим вищий рівень тривожності, тим більша ступінь вираженості розриву між «Я-ідеальним» та «Я-реальним» і навпаки.

Перейдемо до аналізу характеру зв'язків між показниками шкал методики «Інвентаризація думок про зовнішність» (ASI) Т. Кеша та рівнем особистісної тривожності. Для графічного зображення результатів дослідження зобразимо кореляційне поле із даними параметрами у загальній вибірці (рис. 2).

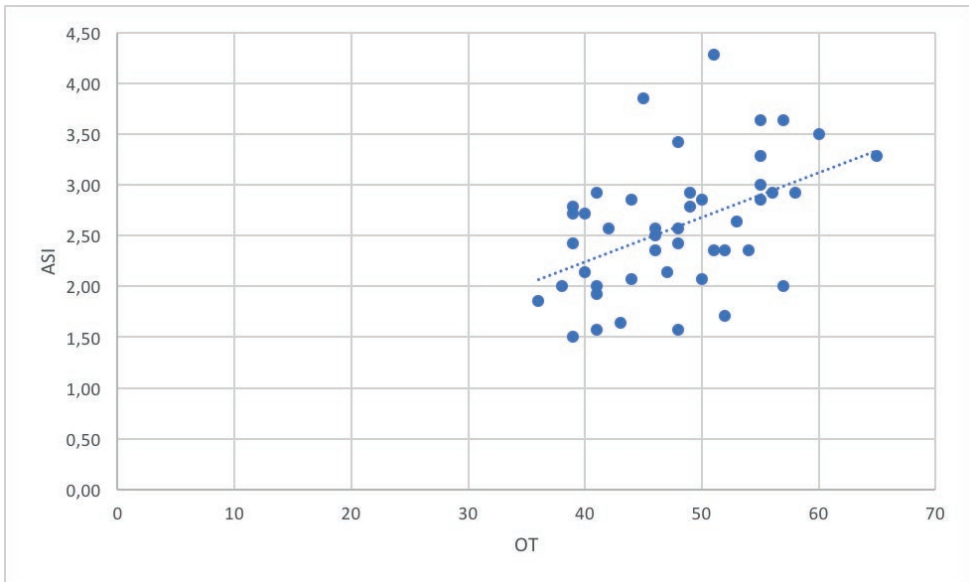

Рис. 2. Кореляційне поле показників особистісної тривожності (OT) та дисфункційних схем і розумових стереотипів тіла (ASI) у самотніх жінок

Використовуючи лінію тренда, можемо констатувати пряму, лінійну залежність між рівнем особистісної тривожності та показником дисфункційних схем, думок і розумових стереотипів з приводу зовнішності.

У самотніх жінок показники ступеня вираженості дисфункційних схем і розумових стереотипів про важливість, значення та вплив зовнішності на життя утворюють значущі прямі кореляції з показниками рівня особистісної тривожності ($p = 0,01$). Сила зв'язку коефіцієнтів кореляції за шкалою Чеддока дорівнює помірному рівню (0,478). В результаті кореляційного аналізу бачимо, що жінки, які відрізняються підвищеною тривожністю, більш схильні до впливу різних соціальних стереотипів про важливість і значення зовнішності, а також до їх некритичного засвоєння. У свою чергу, підвищена залежність жінки від зовнішніх думок, суджень та оцінок та від власних дисфункційних переконань щодо зовнішності може підвищувати у неї тривожність і невпевненість в собі.

Далі розглянемо результати дослідження за методикою «Ідеального уявлення образу тіла» (BIQ) та рівнів ситуативної тривожності у загальній вибірці. Для графічного зображення результатів представимо кореляційне поле даних параметрів у загальній вибірці (рис. 3).

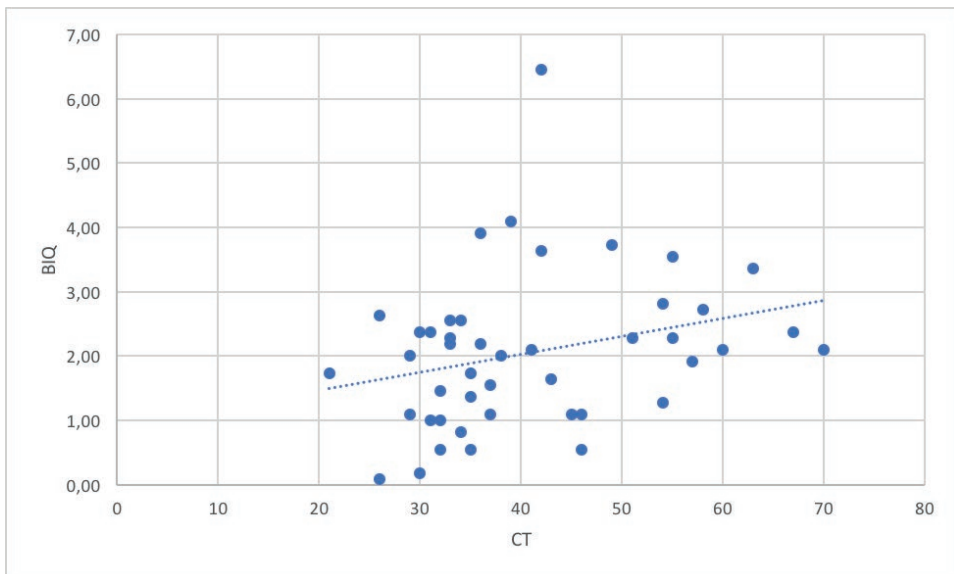

Рис. 3. Кореляційне поле показників невдоволеності образом власного тіла (BIQ) та ситуативної тривожності (СТ) у самотніх жінок

Як і у випадку з особистісною тривожністю, показники незадоволеності образом власного тіла утворюють прямі значущі зв'язки із показниками рівня

ситуативної тривожності ($p=0,22$). Сила зв'язку за шкалою Чеддока відповідає помірному рівню ($r=0,340$). Резюмуємо: тривожність, що породжується певною ситуацією в сфері особистісних стосунків, комунікації, в ситуації оцінювання має прямо пропорційний зв'язок із рівнем незадоволеності образом власного тіла. Чим вищий рівень ситуативної тривожності, тим більший розрив між реальним і ідеальним «Я».

Зрештою розглянемо характер зв'язків між показниками шкал методики «Інвентаризація думок про зовнішність» (ASI) Т. Кеша та рівнем ситуативної тривожності (рис. 4).

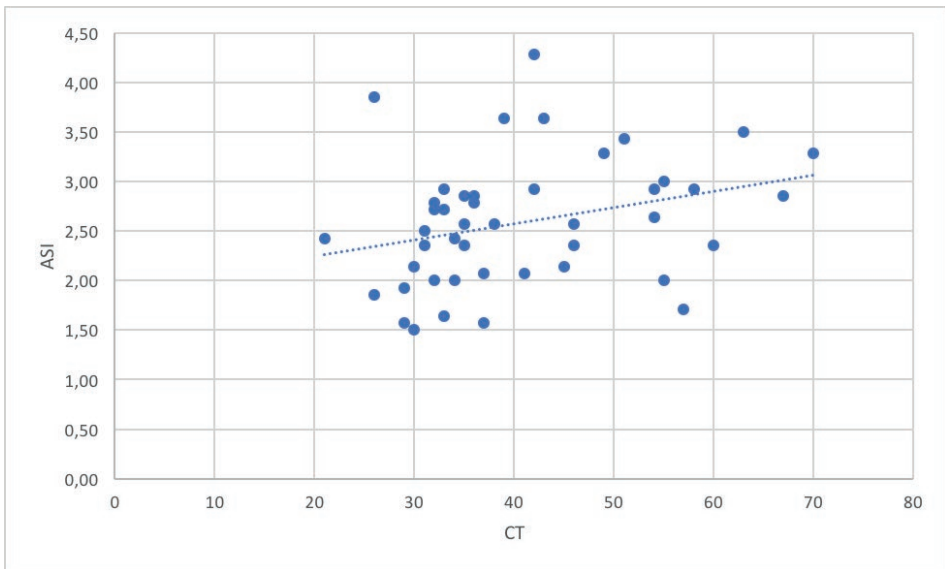

Рис. 4. Кореляційне поле показників ступеня вираженості дисфункційних схем і розумових стереотипів (ASI) та ситуативної тривожності (СТ) у самотніх жінок

Очевидно, що показники результатів ситуативної тривожності та показники дисфункційних схем, думок і розумових стереотипів з приводу зовнішності ASI мають прямо пропорційну залежність: чим вищий рівень ситуативної тривожності, тим більша схильність до засвоєння дисфункційних стереотипів про зовнішність. Зазначені показники утворюють значущі прямі кореляції з показниками рівня ситуативної тривожності ($p = 0,01$). Сила зв'язку коефіцієнтів кореляції за шкалою Чеддока дорівнює помірному рівню (0,380). В результаті кореляційного аналізу можемо стверджувати, що жінки, які відрізняються підвищеною тривожністю в ситуаціях реального або уявного оцінювання, у міжособистісних стосунках, більш схильні до впливу різних соціальних стереотипів про важливість і значення зовнішності

та їх некритичного засвоєння. У свою чергу, підвищена залежність жінки від зовнішніх думок, суджень та оцінок, а також від власних дисфункційних переконань щодо зовнішності може підвищувати у неї тривожність і невпевненість в собі.

Отже, рівень тривожності та рівень невдоволеності образом власного тіла, а також рівень засвоєння дисфункційних думок про зовнішність – прямо пропорційно пов'язані явища. У всіх випадках були зафіксовані прямі кореляційні зв'язки за вимірювальними параметрами. Вищу кореляцію виявлено при аналізі особистісної тривожності та результатів методик BIQ та ASI, що відповідає теоретичним уявленням про те, що вплив соціокультурних стереотипів більш значущий саме для груп високотривожних самотніх жінок.

Висновки

В межах цього дослідження було проаналізовано показники параметрів ситуативної та особистісної тривожності, а також показники сприйняття образу власного тіла. Порівняльному аналізу підлягали показники дисфункційних схем, думок і розумових стереотипів з приводу зовнішності за методикою «Інвентаризація думок про зовнішність» (ASI) та показники самооцінки зовнішності і фізичних даних за методикою «Ідеальне уявлення образу тіла» (BIQ) Т. Кеша. Результати порівняльного аналізу рівня тривожності та показниками BIQ виявили наступну закономірність: чим вищий рівень тривожності, тим вищі показники невдоволеності образом власного тіла і тим більший розрив між тілесним «Я реальним» та «Я ідеальним».

Ступінь вираженості дисфункційних когнітивних схеми з приводу зовнішності в усіх підвибірках виражений помірно. При цьому, у високотривожних жінок показники дисфункційних схем з приводу зовнішності у вищій, ніж у помірно тривожних та нетривожних жінок. Отже, рівень дисфункціональних думок з приводу зовнішності та рівень тривожності – прямо пропорційно пов'язані явища.

Виявлявся характер взаємозв'язків між рівнем тривожності та показниками сприйняття образу власного тіла. Встановлено помітний зв'язок між показниками сприйняття образу власного тіла (BIQ) та рівнем особистісної тривожності. Тобто розбіжність інтерналізованих соціальних стереотипів і уявлень про власну зовнішність та рівень особистісної тривожності мають пряму лінійну залежність. Ступінь вираженості дисфункційних схем і розумових стереотипів про важливість, значення і вплив зовнішності на життя утворюють значущі прямі кореляції помірного рівня з показниками

рівня особистісної тривожності. жінки, які відрізняються підвищеною тривожністю, більш схильні до впливу різних соціальних стереотипів про важливість і значення зовнішності і їх некритичному засвоєнню. У свою чергу, підвищена залежність жінки від зовнішніх думок, суджень та оцінок і від власних дисфункційних переконань щодо зовнішності може підвищувати у неї тривожність і невпевненість в собі.

Отже, самотні жінки з високою тривожністю мають більш виражені дисфункційні схеми з приводу ролі та значення зовнішності у міжособистісних стосунках, навантажують власну зовнішність негативними емоційними / ідентифікаційними компонентами, сильніше фокусують увагу на образі власного тіла, більш схильні до інтеріоризації соціальних стереотипів про зовнішність. Самооцінка зовнішності і фізичних даних, а також задоволеність образом тіла у самотніх жінок з високою тривожністю має більш низький рівень, ніж у помірно тривожних жінок. Розбіжність інтерналізованих соціальних стереотипів, стандартів і уявлень про власну зовнішність більш висока, у порівнянні з менш тривожними жінками; вони мають більший конфлікт між ідеальним і реальним Я, стійкіше уявлення про ідеал.

DOI: 10.51587/9781-7364-13302-2021-004-111-124